

ХОВРАК
Інна Вікторівна
inna.khovrak@ukr.net

УДК 334.024

МІЖСЕКТОРНА СПІВПРАЦЯ В РЕГІОНІ НА ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

к.е.н., доцент, Кременчуцький
національний університет ім.
Михайла Остроградського

CROSS-SECTORAL COOPERATION IN THE REGION ON THE PRINCIPLES OF SOCIAL RESPONSIBILITY

KHOVRAC Inna Viktorivna – PhD in Economics, Associate Professor, Kremenchuk National University after Mykhailo Ostrohradskyi

В умовах динамічних та системних змін виникає потреба пошуку нових та / або оптимізації існуючих форм партнерства та співпраці між владними структурами, представниками бізнес-середовища, інститутами громадянського суспільства та окремими громадянами. Мета статті полягає в обґрунтуванні специфіки міжсекторної співпраці в регіоні на засадах соціальної відповідальності, а також у виявленні її ефективних інструментів. В результаті дослідження доведено наявність впливу соціальної відповідальності учасників міжсекторної співпраці на збалансований регіональний розвиток, співставлено регуляторну базу країн Європи та Центральної Азії у сфері ДПП, виявлено специфіку міжсекторного партнерства у регіонах України. Дослідження базується на офіційних даних Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України та міжнародних організацій, діючих у сфері ДПП.

* * *

В условиях динамических и системных изменений возникает потребность поиска новых и / или оптимизации существующих форм партнерства и сотрудничества между представителями власти, бизнес-среды, институтов гражданского общества и отдельными гражданами. Цель статьи состоит в обосновании специфики межсекторного сотрудничества в регионе на принципах социальной ответственности, а также в выявлении его эффективных инструментов. В результате исследования доказано наличие влияния социальной ответственности участников межсекторного сотрудничества на сбалансированное региональное развитие, сопоставлена регуляторная база стран Европы и Центральной Азии в сфере ГЧП, выявлена специфика межсекторного партнерства в регионах Украины. Исследование базируется на официальных данных Министерства развития экономики, торговли и сельского хозяйства Украины, а также международных организаций, действующих в сфере ГЧП.

* * *

Introduction. In the context of dynamic and systemic changes, there is a need to find new and / or optimize existing forms of partnership and cooperation between governmental authorities, representatives of the business environment, civil society institutions and individuals. At the same time, experience of foreign countries shows that the social responsibility of the participants of regional development significantly improves the effectiveness of interaction.

The purpose of the paper is to justify the specifics of cross-sectoral cooperation in the region on the basis of social responsibility, as well as to identify its effective tools.

Results. The author proved the influence of social responsibility of the participants of cross-sectoral cooperation on sustainable regional development, compiled the regulatory framework of countries of Europe and Central Asia in the field of PPP, revealed the specifics of cross-sector partnership in the regions of Ukraine. The study is based on official data from the Ministry for Development of Economy, Trade and Agriculture of Ukraine and international organizations active in the field of PPP.

Conclusion. The impetus for establishing cross-sectoral cooperation in the region is the social responsibility of all participants in the dialogue, and one of the effective tools is the PPP. The implementation of PPP projects enables the creation of inclusive, secure, adaptive territories, taking into account the needs of future development and creating equal opportunities for all. However, the analysis shows that there is no systematic and comprehensive approach to the proper use of PPP potential in Ukraine. Therefore, the author substantiated the need to strengthen cross-sectoral cooperation in the region on the basis of social responsibility and taking into account the potential of PPP.

Ключові слова: соціальна відповідальність, регіон, міжсекторна співпраця, державно-приватне партнерство (ДПП), соціальний діалог

Ключевые слова: социальная ответственность, регион, межсекторное сотрудничество, государственно-частное партнерство (ГЧП), социальный диалог

Keywords: social responsibility, region, cross-sectoral cooperation, public-private partnership (PPP), social dialogue

ВСТУП

Збалансований регіональний розвиток в умовах динамічних та системних змін потребує посилення механізмів міжсекторної взаємодії та співпраці. Відповідно виникає потреба пошуку нових та / або оптимізації існуючих форм партнерства та співпраці між владними структурами, представниками бізнес-середовища, інститутами громадянського суспільства та

окремими громадянами. Водночас досвід зарубіжних країн засвідчує, що соціальна відповідальність учасників взаємодії значно покращує результативність такої взаємодії.

МЕТА статті полягає в обґрунтуванні специфіки міжсекторної співпраці в регіоні на засадах соціальної відповідальності, а також у виявленні її ефективних інструментів.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретико-методологічною основою дослідження є абстрактно-логічний метод (для встановлення впливу соціальної відповідальності учасників міжсекторної співпраці на збалансований регіональний розвиток), бенчмаркінг (для співставлення регуляторної бази країн Європи та Центральної Азії у сфері ДПП), графічний метод (для наочного відображення специфіки міжсекторного партнерства в регіонах України) тощо. Дослідження базується на офіційних даних Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України та міжнародних організацій, діючих у сфері державно-приватного партнерства.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Уряди відіграють важливу роль у популяризації соціальної відповідальності та етики ведення бізнесу у країні, у тому числі шляхом подолання корупційного ризику в результаті прийняття конкретних норм та процедур для ведення бізнесу, видачі ліцензій та дозволів, виділенні державної підтримки тощо [1, с. 15]. Це гарантує прихильність усіх зацікавлених сторін у дотриманні доброчесності та посиленні соціальної відповідальності. Також держава здатна значною мірою заохочувати розвиток ринку соціально відповідального інвестування (як прямо, так і опосередковано) задля подолання багатьох викликів, пов'язаних із збільшенням соціально-економічної нерівності та екологічних ризиків [2]. Зі свого боку соціальна відповідальність суб'єктів, зокрема, сільськогосподар-

ської діяльності впливає на «розвиток сільських територій, де функціонує агрохолдинг, покращення благоустрою життя місцевих мешканців, на задіяння певних соціальних програм» [3, с. 37]. Відповідно соціальна відповідальність бізнесу поглиблює місію компаній, розширює їх публічні горизонти та призначення.

Надзвичайно важливою є взаємодія бізнесу з органами державної / регіональної влади та місцевого самоврядування, суспільством та природним середовищем. Звичайно, контексти ведення бізнесу та співпраці можуть сильно відрізнятися, відображаючи різні локальні, національні, міжнародні та навіть глобальні системи права, стимули, моральність та етику, згідно з якими бізнес ведеться та оцінюється [4, с. 1104]. Однак регулювання ділової поведінки та співпраці в регіоні має заохочувати соціально відповідальних учасників.

Відповідно, соціальна відповідальність учасників (владних структур, представників бізнес-середовища, інститутів громадянського суспільства та окремих громадян) сприяє налагодженню соціального діалогу, виявленню потреб регіону та їх ефективному задоволенню шляхом поглиблення міжсекторної співпраці (рис. 1). Водночас соціальний діалог може здійснюватися на двосторонній або багатосторонній основі на всіх рівнях: міжнародному, національному, галузевому, регіональному та локальному (підприємство, установа, організація).

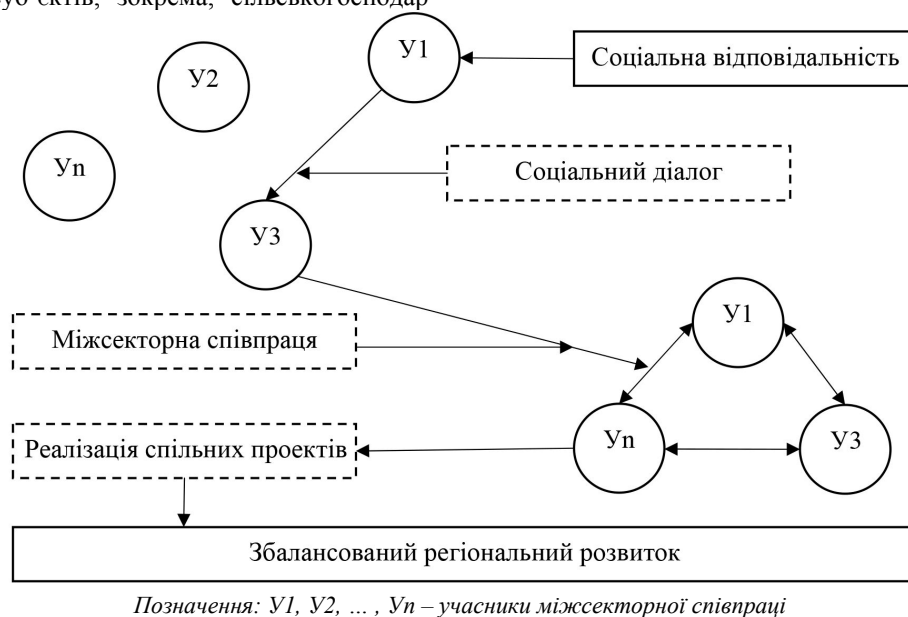

Рис. 1. Вплив соціальної відповідальності учасників міжсекторної співпраці на збалансований регіональний розвиток [розроблено автором]

Відповідно до Цілей сталого розвитку (Ціль 17) [5], важливим для регіонального розвитку є посилення засобів впровадження та активізація партнерства. Тому одним із дієвих інструментів налагодження міжсекторної співпраці є державно-приватне партнерство (ДПП). Наразі існує потужна глобальна мережа інституцій підтримки ДПП (табл. 1). ДПП широко застосовується у всьому світі як довгострокове співробітництво між державним та приватним секторами стосовно

інвестицій в інфраструктуру та надання державних послуг [6]. Така співпраця дозволяє розподілити як ризики, так і переваги в процесі планування, фінансування, впровадження та експлуатації проектів. Суперечності на рівні проекту ДПП спонукають учасників до взаємодії за допомогою логіки компромісу чи солідарності, в результаті відбувається перехід від конфронтації, протиріч та опортунізму до взаємоповнюваності, співпраці та взаємодії [7].

Таблиця 1

Глобальна інституціональна підтримка ДПП

[систематизовано автором на основі інформації з офіційних сайтів [8-13]]

Назва інституції	Мета діяльності	Основні завдання
Міжнародний центр ДПП Європейської економічної комісії ООН, Женева, Швейцарія	ідентифікація найкращих світових практик ДПП, допомога урядам успішно впроваджувати найкращі практики, забезпечувати обмін досвідом між країнами	- створення стандартів та кейсів найкращих практик, які можуть бути адаптовані та використані різними країнами; - поширення проектів на країни, де є необхідність в інноваціях, нових технологіях, ефективній та сучасній інфраструктурі.
Європейський консультативний центр ДПП, Люксембург	підтримка державного сектора щодо здійснення ДПП	- поширення найкращих практик; - підтримка урядів у розробці нормативно-правової бази ДПП; - стратегічні поради щодо реалізації проектів ДПП.
Національна рада з питань ДПП, Вашингтон, США	адвокація та підтримка ДПП на міжнародному, державному та локальному рівнях, а також підвищення рівня обізнаності щодо механізмів ДПП	- інформування урядів та підприємств про механізми співпраці з метою забезпечення громадськості якісними товарами та послугами; - проведення тренінгів, які сприяють розвитку громадського діалогу для підвищення знань про ДПП та активізації участі; - платформа для висвітлення ідей та новаторів у секторі ДПП.
Консультативний центр стосовно інфраструктури ДПП, Вашингтон, США	підтримка інфраструктурних секторів: ІКТ, транспорт, водопостачання та санітарія, енергетика	- співпраця з державними клієнтами, як національними, так і субнаціональними, з метою ефективного вирішення проблем розвитку інфраструктури; - надання грантів на технічну допомогу та поширення знань.
Юридичний ресурсний центр ДПП, Вашингтон, США	забезпечує легкий доступ до бази зразків юридичних документів, необхідних для планування, розробки та правового супроводу проектів ДПП	- вказівки щодо структури проекту ДПП та його сприятливого середовища; - конкретна галузева інформація.
Міжнародна асоціація фінансування проектів, Лондон, Великобританія	налагодження діалогу між державними партнерами та представниками бізнесу різних країн для фінансування інфраструктурних та енергетичних проектів	- створення глобальної мережі професіоналів; - поширення найкращих практик; - проведення заходів, освітніх програм та ініціатив.

За допомогою технології бенчмаркінгу експерти Консультативного центру щодо інфраструктури ДПП проаналізували регуляторну базу 135 країн [11], а саме: 15 країн Східної Азії та країн Тихого океану, 21 країни Європи та Центральної Азії, 18 країн Латинської Америки та країн Карибського басейну, 12 країн Близького Сходу та Північної Африки, 6 країн Південної Азії, 34 країн Південної Африки та 29 країн Організації економічного співробітництва та розвитку з високим рівнем доходу. У табл. 2 наведено оцінки країн за чотирма напрямками: підготовка ДПП, закупівлі в межах ДПП, управління контрактами та пропозиції від бізнесу (пропозиції до нових або інноваційних ідей проектів, подані у державні органи влади з ініціативи бізнесу з метою підписання договору з урядом, а не пропозиції бізнесу у відповідь на запит уряду). Оцінки виставлялись в балах в межах діапазону від 0 до 100, чим більша кількість балів, тим більше країна відповідає визначеним стандартам. Україна віднесена до групи країн «Європа та Центральна Азія».

Відповідно до бази даних Консультативного цент-

ру стосовно інфраструктури ДПП в Україні зафіксовано 41 активний проект ДПП на загальну суму інвестицій 3849 млн. дол. США. Найбільші 10 проектів наведено у табл. 3. Найбільше проектів реалізується у секторі електроенергетики.

Станом на 01.01.2020 р. за даними Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України на засадах ДПП було укладено 187 договорів [14]. Однак лише 52 договори реалізується (з них: 34 – договорів концесії, 16 – договорів про спільну діяльність, 2 – інші договори), а 135 договорів не реалізується (з них: 4 договори – закінчено термін дії, 18 договорів – розірвано, 113 договорів – не виконується). Регіональний та галузевий розподіл укладених договорів наведено на рис. 2 та рис. 3. Відповідно, найбільшу зацікавленість в ДПП виявляють учасники Миколаївської області (21,2 % від загальної кількості договорів). Стосовно галузевого розподілу, – найбільшу кількість договорів укладено за проектами збору, очищення та розподілу води (40,4 % від загальної кількості договорів).

Таблиця 2

Результати бенчмаркінгу регуляторної бази у сфері ДПП для групи країн «Європа та Центральна Азія», 2018 р. [систематизовано автором з джерела [11]]

Країна	ВНД на душу населення (у дол. США)	Напрями оцінки			
		підготовка ДПП	закупівлі в межах ДПП	управління контрактами	пропозиції від бізнесу
Азербайджан	4760	16	38	32	0
Албанія	4180	67	80	58	75
Білорусь	5590	75	53	60	58
Болгарія	7580	43	84	54	67
Боснія і Герцеговина	4940	27	73	31	58
Вірменія	3770	47	77	12	0
Грузія	3830	41	57	33	0
Казахстан	8810	59	51	59	58
Киргизстан	1100	33	40	49	50
Косово	3850	34	75	57	0
Литва	14750	92	95	70	58
Македонія	4980	67	83	52	0
Молдова	2120	48	62	49	0
Російська Федерація	9720	31	67	63	54
Румунія	9480	43	77	59	0
Сербія	5310	72	80	65	67
Таджикистан	1110	23	51	52	67
Туреччина	11230	60	58	65	0
Україна	2310	78	57	42	75
Хорватія	12140	60	87	67	0
Чорногорія	7120	39	64	45	50

Таблиця 3

Топ-10 найбільших проектів ДПП в Україні за період 1990-2019 рр., млн. дол. США
[систематизовано автором з джерела [11]]

Назва проекту	Сектор	Регіон	Рік реалізації	Інвестор	Обсяг інвестицій
DTEK Botievo Wind Farm	Електро-енергетика	Запорізька обл.	2012	SCM Group (Україна)	458.00
Syvash Wind Power Project	Електро-енергетика	Херсонська обл.	2019	NBT (Норвегія), Total Eren (Франція)	428.45
Active Perovo Solar Plant	Електро-енергетика	АРК	2011	Activ Solar Holding (Австрія)	411.80
Nikopolska Solar Power Plant	Електро-енергетика	Дніпропетровська обл.	2018	China Machinery Engineering Corporation	282.00
Active Ohotnikovo Solar Plant	Електро-енергетика	АРК	2011	Activ Solar Holding (Австрія)	200.00
Activ Dunayskaya Solar Plant	Електро-енергетика	Одеська обл.	2012	Activ Solar Holding (Австрія)	168.00
Primorskaya Wind Electricity Plant Phase II	Електро-енергетика	Запорізька обл.	2019	DTEK (Україна)	167.65
Activ Starokozache Solar Plant	Електро-енергетика	Одеська обл.	2012	Activ Solar Holding (Австрія)	167.50
Port of Yuzhny Grain Terminal	Логістика	Одеська обл.	2017	51 % Cargill, Inc. (США)	150.00
Progressovka solar plant	Електро-енергетика	Миколаївська обл.	2019	PowerChina Guizhou Engineering Co. Ltd.	139.00

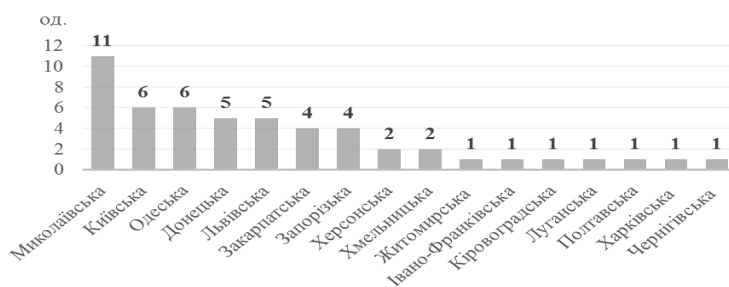
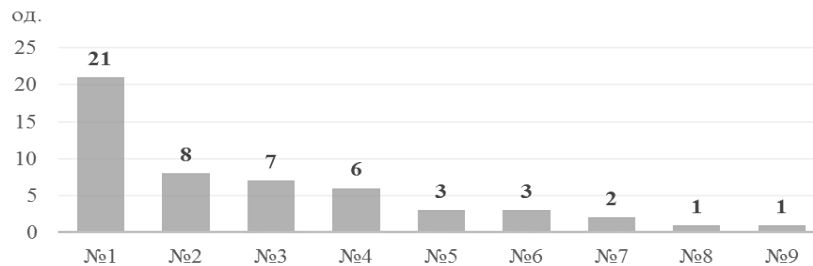

Рис. 2. Розподіл договорів, укладених на засадах ДПП, за регіонами (станом на 01.01.2020)
[складено автором за даними джерела [14]]

Позначення: № 1 – збір, очищення та розподіл води; № 2 – виробництво / транспортування природного газу; № 3 – інфраструктура; № 4 – інші; № 5 – виробництво електричної енергії; № 6 – туризм; № 7 – охорона здоров'я; № 8 – пошук, розвідка корисних копалин; № 9 – обробка відходів

Рис. 3. Розподіл договорів, укладених на засадах ДПП, за галузями (станом на 01.01.2020)
[складено автором за даними джерела [14]]

Варто додати, що реалізація проектів ДПП пов'язана з певними ризиками. Так, на основі досліджень та опитувань експертів вчені провели ранжування ризиків з врахуванням ймовірності та тяжкості наслідків їх виникнення [15, с. 11]. Виявлено шість критичних факторів, серед яких: опір громадськості; ризики, пов'язані з прийняттям урядових рішень; недосконалість законодавча та регуляторна система; забруднення довкілля; відсутність підтримуючої інфраструктури; державні кредити. Також, зважаючи на той факт, що ДПП об'єднує декількох зацікавлених сторін (державні установи, приватні суб'єкти та організації громадянського суспільства), важливим є прийняття рішень, орієнтованих на консенсус [16]. Водночас виникають ризики для управління, пов'язані зі складністю проектів ДПП, їх прозорістю, роллю ключових

суб'єктів та суспільними наслідками їх реалізації.

Однак розуміння та врахування особливостей та переваг проектів ДПП дозволяє знизити ризики [17]. Так, до особливостей відносять: розподіл ризиків, поєднання завдань, приватне фінансування, спеціалізацію, конкуренцію, врахування ефективності проектів під час укладання контрактів. Відповідно основними перевагами вважають: вчасне будівництво в межах затверджених бюджетів, зменшення корупції, покращення співвідношення ціни та якості, покращення обслуговування клієнтів, посилення інноваційності, покращення умов утримання державних активів, зосередження уряду на результатах. Отже, застосування ДПП дозволяє забезпечити збалансований регіональний розвиток на основі міжсекторної взаємодії. Алгоритм реалізації проектів ДПП наведено на рис. 4.

Рис. 4. Алгоритм реалізації проектів ДПП [розроблено автором]

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження встановлено, що імпульсом до налагодження міжсекторної співпраці у регіоні є соціальна відповідальність всіх учасників діалогу, а одним із дієвих інструментів є ДПП. Однак, проведений аналіз свідчить про відсутність систематичного та комплексного підходу до належного використання потенціалу ДПП в Україні. Так, лише 16

регіонів мають досвід реалізації проектів, переважно, у галузі збору, очищення та розподілу води, виробництві та транспортуванні природного газу, а також інфраструктурних проектів. Водночас незначна увага приділяється проектам у галузі освіти, соціальних послуг, охорони здоров'я, дозвілля, телекомунікацій, транспорту, обробки відходів, охорони навколишнього середовища.

Водночас реалізація проектів ДПП дозволяє забезпечувати формування інклюзивних, безпечних, адаптивних територій, враховувати потреби майбутнього розвитку та створювати рівні можливості для всіх. Відповідно в Україні потенціал ДПП для забезпечення збалансованого регіонального розвитку практично не використовується. Тому для налагодження міжсекторної співпраці у регіоні на засадах соціальної відповідальності та з врахуванням потенціалу ДПП необхідно посилити рівень уваги держави до реалізації політики у цій сфері, сприяти вдосконаленню системи управління, надавати всебічну підтримку та сприяти у впровадженні проектів, подолати недоліки громадян та підвищити рівень обізнаності з питань переваг реалізації проектів на засадах соціальної відповідальності та ДПП.

Список використаних джерел

1. Corporate Social Responsibility and Corruption: Implications for the Sustainable Energy Sector / J. Lu et.al. Sustainability. 2019. № 11 / 15. 4128 p.
2. Crifo P., Durand R., Gond J-P. Encouraging Investors to Enable Corporate Sustainability Transitions: The Case of Responsible Investment in France. Organization and Environment. 2019. № 32(2). pp. 125-144.
3. Ломакіна І.Ю. Правила корпоративної соціальної відповідальності як інструмент саморегулювання сільського господарства. Економіка. Фінанси. Право. 2019. № 12/1. С. 36-40.
4. Kourula A., Moon J., Salles-Djelic M., Wickert C. New Roles of Government in the Governance of Business Conduct: Implications for Management and Organizational Research. Organization Studies. № 40 / 8. pp. 1101-1123.
5. Sustainable Development Goal 17. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg17>
6. Zhang B., Zhang L., Wu J., Wang S. Factors Affecting Local Governments' Public-Private Partnership Adoption in Urban China. Sustainability. 2019. № 11. pp. 6831.
7. Benítez-Avila C., Hartmann A., Dewulf G. Contractual and Relational Governance as Positioned-Practices in Ongoing Public-Private Partnership Projects. Project Management Journal. 2019. № 50 / 6. pp. 716-733.
8. UNECE International PPP Centre of Excellence. URL: <http://www.unece.org/icoeppp.html>
9. European PPP Expertise Centre. URL: <https://www.eib.org/epc/>
10. The National Council For Public-Private Partnerships. URL: <https://ncppp.org/news/>
11. The Public – Private Infrastructure Advisory Facility. URL: <https://ppiaf.org/about-us>
12. The Public-Private Partnership Legal Resource Center. URL: <https://ppp.worldbank.org/>
13. International Project Finance Association. URL: <https://www.ipfa.org/about-ipfa/>
14. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://www.me.gov.ua/>
15. Cui C., Sun C., Liu Y., Jiang X., Chen Q. Determining critical risk factors affecting public-private partnership waste-to-energy incineration projects in China. Energy Sci Eng. 2019.
16. Polack A., Martínez S., Ramírez Chaparro C.A. Las asociaciones público-privadas como instrumento de gobernaza colaborativa: apuntes para el debate y retos para la gestion. Reflexión Política. 2019. № 21(43). pp. 171-183.
17. Rezouki S., Hassan J. An Evaluation of Barriers obstructing the Applicability of Public Private Partnership (PPP) in Infrastructure Development. Civil Engineering Journal-Tehran. 2019. № 5/12. pp. 2643-2664.

References

1. Corporate Social Responsibility and Corruption: Implications for the Sustainable Energy Sector / J. Lu et.al. Sustainability. 2019. № 11 / 15. 4128 p.
2. Crifo P., Durand R., Gond J-P. Encouraging Investors to Enable Corporate Sustainability Transitions: The Case of Responsible Investment in France. Organization and Environment. 2019. № 32(2). pp. 125-144.
3. Lomakina I.Yu. Corporate Social Responsibility Rules as a Tool of Selfregulation in Agriculture. Economics. Finances. Law. 2019. № 12/1. pp. 36-40. (in Ukrainian)
4. Kourula A., Moon J., Salles-Djelic M., Wickert C. New Roles of Government in the Governance of Business Conduct: Implications for Management and Organizational Research. Organization Studies. № 40 / 8. pp. 1101-1123.
5. Sustainable Development Goal 17. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg17>
6. Zhang B., Zhang L., Wu J., Wang S. Factors Affecting Local Governments' Public-Private Partnership Adoption in Urban China. Sustainability. 2019. № 11. pp. 6831.
7. Benítez-Avila C., Hartmann A., Dewulf G. Contractual and Relational Governance as Positioned-Practices in Ongoing Public-Private Partnership Projects. Project Management Journal. 2019. № 50 / 6. pp. 716-733.
8. UNECE International PPP Centre of Excellence. URL: <http://www.unece.org/icoeppp.html>
9. European PPP Expertise Centre. URL: <https://www.eib.org/epc/>
10. The National Council For Public-Private Partnerships. URL: <https://ncppp.org/news/>
11. The Public – Private Infrastructure Advisory Facility. URL: <https://ppiaf.org/about-us>
12. The Public-Private Partnership Legal Resource Center. URL: <https://ppp.worldbank.org/>
13. International Project Finance Association. URL: <https://www.ipfa.org/about-ipfa/>
14. Ministry for Development of Economy, Trade and Agriculture of Ukraine. URL: <http://www.me.gov.ua/> (in Ukrainian)
15. Cui C., Sun C., Liu Y., Jiang X., Chen Q. Determining critical risk factors affecting public-private partnership waste-to-energy incineration projects in China. Energy Sci Eng. 2019.
16. Polack A., Martínez S., Ramírez Chaparro C.A. Las asociaciones público-privadas como instrumento de gobernaza colaborativa: apuntes para el debate y retos para la gestion. Reflexión Política. 2019. № 21(43). pp. 171-183.
17. Rezouki S., Hassan J. An Evaluation of Barriers obstructing the Applicability of Public Private Partnership (PPP) in Infrastructure Development. Civil Engineering Journal-Tehran. 2019. № 5/12. pp. 2643-2664.